

**Odlišné stanovisko sudcu Petra Straku
k nálezu Ústavného súdu Slovenskej republiky
sp. zn. PL. ÚS 18/2020 z 25. septembra 2024**

1. Podľa § 67 zákona o ústavnom súde pripájam toto odlišné stanovisko k odôvodneniu nálezu pléna ústavného súdu sp. zn. PL. ÚS 18/2020 z 25. septembra 2024, v ktorom ústavný súd rozhodol o nesúlade § 61 ods. 5 písm. b) Trestného zákona s čl. 1 ods. 1 a čl. 19 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky.

2. Žijeme v dobe náročnej na logistiku – v dobe, ktorá kladie dôraz na rýchlosť a efektivitu, keď čas sú peniaze. Podstatné je čím menej „strácať“ čas. Častokrát je to bez auta takmer (a občas možno aj úplne) nemožné. Množstvo vozidiel na cestách a rýchly spôsob života si však vyberá svoju daň, nie zriedka aj na ľudských životoch. Porušovanie predpisov nie je neobvyklým javom a častokrát je sprevádzané aj jazdou pod vplyvom rôznych omamných látok (vrátane alkoholu). Ak vodič v dôsledku (iste nezodpovednej) jazdy „pod vplyvom“ spôsobí smrť, podľa zákonodarcu je nutné takého vodiča potrestať (nielen) doživotným zákazom viesť motorové vozidlo. Platí jedenkrát a dost. Bez ohľadu na vek, skúsenosti, okolnosti, charakter vodiča a možno inak zodpovedné a príkladné správanie či bezúhonnú minulosť je náprava podľa zákonodarcu nemožná a vodičský preukaz taká osoba viac neuvidí.

3. Plénum ústavného súdu návrhu vyhovel a nesúlad právnych predpisov vyslovilo, s čím absolútne a bezvýhradne súhlasím a súhlasím aj s odôvodnením nálezu. Napriek tomu som však považoval za nevyhnutné povedať viac – zdôrazniť to, ako negatívne, ba až zničujúco môže uloženie takého trestu pôsobiť na páchatel'a v jeho ďalšom živote. Natíska sa otázka, či je taký trest (za každých okolností) primeraný. Už som pomerne známy svojím až nepriateľským postojom k drakonickým trestom (pozri moje odlišné stanovisko vo veci sp. zn. PL. ÚS 3/2024) a takýto trest považujem za jeden z nich.

4. Súhlasím s väčšinovým názorom pléna ústavného súdu v tom, že posudzovanú sankciu bolo potrebné podrobiť testu proporcionality, keďže „... *trestná sankcia musí byť úmerná a rozumná, teda len v miere nevyhnutnej pre splnenie účelu trestu*“. Úmernosť a rozumnosť sankcie možno dosiahnuť len tak, že súdy budú mať pri rozhodovaní priestor na individuálne posúdenie okolností konkrétnej veci, pretože práve ignorovanie odlišností môže v konečnom dôsledku znamenať, že uložený trest bude vo výsledku neprimeraný, a preto nespravodlivý. Ako správne argumentoval krajský súd v podanom návrhu – „... *individualizácia trestu je prostriedkom na dosiahnutie primeranosti trestu, pričom len primeraný trest je trestom spravodlivým*...“. Pravidlá stanovené zákonodarcom podľa môjho názoru pre tento trest neumožňujú, aby súd pri rozhodovaní prihliadal na konkrétne a individuálne okolnosti prípadu. Pripomínam, že ide o taký trest, ktorý musí byť pri splnení zákonom ustanovených podmienok uložený obligatórne.

5. Mimoriadne zníženie trestu (§ 39 Trestného zákona) je len čiastočným riešením. Skrátienie doživotného trestu totiž v skutočnosti nerieši hlavný problém tohto trestu – a síce to, že ho nemožno opätovne prehodnotiť (Vinter a ostatní proti Spojenému kráľovstvu, rozsudok

Európskeho súdu pre ľudské práva z 3. 11. 2022, č. 66069/09 a 2 ostatní). Individuálne okolnosti prípadu podľa mňa v prípade doživotných trestov nevyhnutne musia zahŕňať možnosť ich opätovného prehodnotenia s odstupom niekoľkých rokov. Ak má trest viesť k náprave páchatel'a, potom mu nesmieme zobrat' nádej. Nádej, že trest raz vykoná, nádej, že sa môže polepšiť, že má zmysel polepšiť sa. Okolnosti prípadu môžu poukazovať na to, že v čase rozhodovania o vine a treste je doživotný zákaz viesť motorové vozidlo trestom primeraným, no s odstupom niekoľkých rokov sa vzhľadom na jeho ďalší život a nápravu môže javiť ten istý trest ako zjavne neprimeraný.

6. Nemožno prehliadnuť skutočnosť, že doživotné tresty v sebe nesú ďalší neodvratiteľný následok. Takýto trest totiž nemožno zahradiť, keďže sa vykoná až smrťou. Bezúhonnosť je pritom jednou z podmienok vykonávania mnohých povolaní a je aj podmienkou podnikania. Spôsobenie dopravnej nehody v mladom veku tak môže mať pre páchatel'a doživotné dôsledky, ktoré však v konečnom dôsledku nemusia nevyhnutne súvisieť so samotnou podstatou spáchaného skutku.

7. Drakonické tresty nenastolia poriadok v spoločnosti – častokrát je to presne naopak. Ako bolo povedané v náleze – *„Ak trestanie nie je účinné, stráca svoj zmysel a stáva sa len prostriedkom bezúčelnej represie, ktorá na mieru kriminality – protiprávneho konania zasahujúceho do základných práv a slobôd – nemá žiadny vplyv.“* Trest bez nádeje neprináša polepšenie, ale len beznádej, ktorá, naopak, môže viesť k recidíve (akokoľvek formálne zákonodarca zabezpečí, aby tomu tak nebolo). Všetci potrebujeme nádej – aj nezodpovední vodiči.

V Košiciach 25. septembra 2024

Peter Straka
sudca